

LIFE COEX

LIFE-COEX projekt

Čovjek je od davnina, zbog šteta koje nanose poljoprivredi, proganjao velike životinje.

U prošlosti je ovaj sukob, zajedno sa fragmentacijom staništa, doveo do istrebljenja vukova u mnogim područjima koja su prije nastanjivali.

No, tijekom povijesti postoje i primjeri mirnog suživota čovjeka i ovih životinja, i to zahvaljujući upotrebi mjera za prevenciju napada.

Projekt LIFE COEX je pokrenut sa ciljem unaprjeđivanja suživota ljudskih aktivnosti i velikih životinja, putem razvijanja neophodnih socio-ekonomski i zakonskih preduvjeta za ublažavanje konfliktnih situacija u ciljanim područjima.

Projekt je pokrenut u listopadu 2004. godine, trajati će do rujna 2008., uključuje 17 organizacija u 5 zemalja južne Europe (Portugal, Španjolska, Francuska, Italija i Hrvatska).

Projekt LIFE COEX promiće za titulu prioritetnih vrsta unutar mreže Natura 2000 te promiće harmoničan suživot ovih vrsta i njihova okoliša. Sve projektne akcije su u skladu sa načelima mreže, usmjerene njihovoj uspješnoj provedbi kao i postizanju njihova prihvatanja od strane javnosti.

Projekt koji podupire suživot čovjeka i velikih životinja

Istituto di Ecologia Applicata
Via Cremona, 71 - 00161 Roma
tel. e fax: +39 06 4403115
web: www.ieatly.org
ieat@ieatly.org

Facultade de Ciências - Universidade de Lisboa
Faculdade de Ciências - Universidade de Lisboa

WWF France - France

Fonds d'Innovation Ecopastoral - France

FERUS - France

Association pour la Conservation de l'habitat Naturel - France

Association Pays de l'Oise - ADRET - France

Drawings by Stefano Maugeri - Graphic Pandion-Roma - Printed by Almadue art

NAŠI PARTNERI

Istituto di Ecologia Applicata

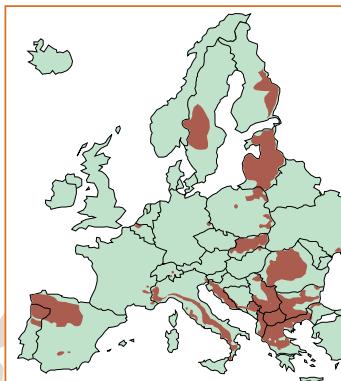
VUK

Gdje živi?

Vuk (*Canis lupus* L., 1758, red *Carnivora*, porodica *Canidae*) je do 19. stoljeća bio prisutan u cijeloj Europi, osim u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Nastanjivao je cijelu sjevernu hemisferu (sjeverno od 20° zemljopisne širine), te je time bio najrasprostranjenija životinja.

Drastični pad brojnosti počeo je u 20. stoljeću i osobito u godinama nakon Drugog svjetskog rata, kada su vukovi zato proganjani i uništeni u staništu istrijebljeni u nekoliko zemalja.

Smatra se da su još 1894. vukovi živjeli na cijelom području Hrvatske, a nakon toga su počeli nestajati, i to najprije iz nizinskih kontinentalnih dijelova Hrvatske. Nakon Drugog svjetskog rata proganjanje je pojačano i to je potkraj 1980.-ih dovelo do pada brojnosti na oko 50 jedinki na području Gorskog kotara i Like, te do nestanka vukova na području Dalmacije.

Vukovi su se do danas uspjeli održati na području Gorskoga kotara, Like i Dalmacije, odnosno na 32,4% ukupne površine kopnenog dijela Hrvatske. Povremeno se javljaju na području južnih padina Velebita, blizu Ravnih kotara, Kaštela, pa sve do Biokova. Populacija vuka u Hrvatskoj dio je veće Dinarske populacije koja nastanjuje Sloveniju, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, te se nastavlja na jug Dinarida.

Procjenjuje se da u Hrvatskoj živi oko 190 jedinki, u četrdesetak čopora.

U posljednjih dvadeset godina vrsta se na lokalnoj razini prirodno oporavlja, te ponovo naseljava svoja originalna staništa u Francuskoj, Njemačkoj, Švicarskoj, Švedskoj i Norvečkoj.

U centralnom dijelu istočne Europe, gdje žive najveće populacije, vukovi su rasprostranjeni u planinskim područjima sa niskom gustoćom ljudske naseljenosti i slabim razvijenom poljoprivredom. Nepravilno su rasprostranjeni, unutar malenih i izoliranih područja. Sveukupni broj vukova koji žive u Europi je relativno visok, no u samo 6 zemalja živi preko 1000 vukova, samo u 11 preko 500 i u 8 zemalja su prisutne populacije sa manje od 50 životinja.

Kako prepoznati vuka?

Vuk je, nakon smeđeg medvjeda (*Ursus arctos* L., 1758), drugi najveći predator Europe. Budući da je rasprostranjen u geografski i ekološki različitim staništima, vanjski izgled (veličina, boja i težina) uvelike varira.

Jedinke u Euroaziji imaju masu od 12 kg, pa sve do 80 kg.

Ženke su manje, i masa im je između 15 i 55 kg. Veće životinje žive u sjevernim područjima. Prosječna masa vukova na Mediteranu je između 25 i 35 kg, rijetko do 45 kg. Ukupna dužina glave i tijela je 110 – 148 cm; a rep je najčešće kraći od trećine dužine tijela (30-35 cm). Trag vuka je sličan onome velikog psa, peti prst se nalazi samo na prednji šapama i ne dodiruje tlo.

Boja krzna vrlo varira, od čisto bijele u arktičkim područjima do smeđe, crvenkaste, sive, svjetlo sive i srebrenaste. Vukovi u Hrvatskoj prosječno su mase 30 kg, krzno je sivo, a rep i leđa su nešto tamnije boje koja prema trbuhi i nogama prelazi u svjetliju sivu. S prednje strane nogu, za razliku od psa, ima usku tamnu prugu koja ne mora biti uvijek prisutna. Zimska dlaka koja naraste u jesen je gušća, dok u proljeće donji sloj dlake otpada.

U kakovom staništu živi?

Vukovi žive u vrlo različitim tipovima staništa i njihova široka rasprostranjenost pokazuje da se vrsta može prilagoditi različitim ekološkim uvjetima. No, u Europi nastanjuju šumska područja, budući da su ljudi tamo rijetko prisutni. Ograničavajući činitelj rasprostranjenosti vukova je prisutnost čovjeka, raspoloživost plijena i kvaliteta staništa.

Kakvu socijalnu strukturu imaju?

Vukovi žive u čoporima čija veličina varira.

Čopor je temeljna obiteljska jedinica, koja nastaje kada reproduktivni par zauzme određeni teritorij.

Unutar svakog čopora postoji čista društvena hijerarhija, koja se može mijenjati prije i tijekom sezone parenja. Na vrhu hijerarhije se nalaze dominantni ženka i mužjak, zvani "alfa" par, koji imaju najviše povlastica: prvi se hrane i jedini su reproduktivni par unutar čopora. Spolno su aktivni sa dvije godine. Tjeranje traje 5 – 7 dana i javlja se jednom godišnje, najčešće u razdoblju siječanj – ožujak. Nakon 60 – 62 dana razvoja rađa se 1 do 11 štenaca. Broj štenaca u leglu direktno ovisi o raspoloživosti plijena. Štenci ostaju uz čopor do dobi od dvije godine, tijekom kojih uče vještine lova, izbora teritorija i društvenog ponašanja.

Kako je vuk zaštićen?

Na međunarodnoj razini vuk je uključen u Crvenu listu IUCN – Svjetske Skupine za Zaštitu, te je svrstan kao vrsta, "malog rizika".

Naveden je i u Dodatku II (potencijalno ugrožena vrsta) Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES) koja obvezuje zemlje stranke na nadzor međunarodne trgovine ugroženim vrstama sustavom izdavanja uvoznih i izvoznih dopuštenja i uvjerenja.

Na Evropskoj razini je uključen u Dodatak II (stogo zaštićene vrste)

Prema Zakonu o zaštiti prirode iz 2003. godine, u koji su ugrađene sve obveze Republike Hrvatske prema međunarodnim ugovorima čija je stranka ili potpisnica a temeljem odredbi Pravilnika o zaštiti pojedinih vrsta sisavaca (Mammalia) (N.N. br. 31/95.), vuk je zaštićena vrsta od 1995., što znači da je zabranjeno svako ometanje, uzneniranje životinja u njezinu prirodnom životu i slobodnom razvoju, prikrivanje, prodaja, kupnja i otuđivanje ili pribavljanje na drugi način zaštićene životinje, kao i prepariranje. Također je zabranjeno zaštićene vrste izvoziti, iznositi i uvoziti iz inozemstva. Od 2005. godine na snazi je Plan upravljanja vukom u Republici Hrvatskoj.

Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija), te u Dodatku II i IV Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (Habitat Directive) koja obuhvaća biljne i životinjske vrste od interesa za Europsku zajednicu i čije očuvanje zahtjeva proglašenje "Posebnih područja očuvanja" kao dio ekološke mreže Natura 2000 s potrebom stroge zaštite.

Što jede?

Vuk je pravi predator, koji se hrani oportunistički ovisno o ponudi staništa. Prehrana uključuje veliki plijen (jelen, srna, divlja svinja) i male kralješnjake, beskralješnjake, bilje i strvine. Ovisno o raspoloživosti divljeg plijena, i sezonskim promjenama, vukovi mogu napadati i domaću stoku, osobito ovce. Prosječno dnevno trebaju 3 – 5 kg mesa, no mogu postiti i nekoliko dana.

Teritorijalnost

Teritorijalno ponašanje ograničava broj čopora, dok disperzija doprinosi širenju populacije i razmjeni genetskog materijala.

Disperzija, koje je osnovni način zauzimanja novih teritorija i razmjene genetskog materijala, se odnosi na jedinke dobi dvije ili tri godine, koji napuštaju čopor u potrazi za partnerom sa kojim će osnovati novi čopor.

Ovo je najkritičnija faza za preživljavanje vuka, budući da na duže vrijeme ostaju bez zaštite čopora.

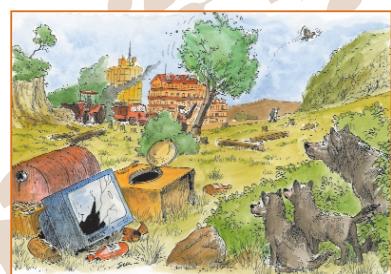
Svaki čopor aktivno brani svoj teritorij od susjednih čopora. Veličina teritorija varira (u Europi između 100 i 500 km²) ovisno o gustoći vukova i plijena, geografskim karakteristikama i uzneniranju od strane ljudi.

Vukovi označavaju teritorij urinom i izmetom, koje ostavljaju na strateškim mjestima uzduž granica. Rijetko prelaze granice teritorija jer tada može doći i do sukoba sa susjednim čoprom, pa i do smrtnih posljedica za neke vukove.

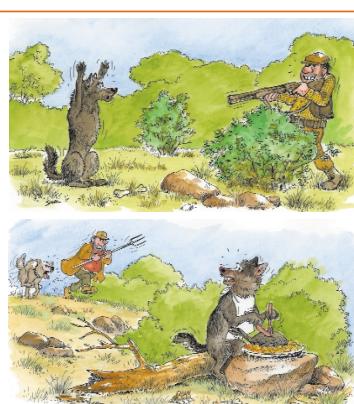
S kojim se opasnostima vukovi svakodnevno suočavaju?

Iako je strogo zaštićena vrsta, na međunarodnoj i nacionalnoj razini, te postoji sustav nadoknade šteta koju vukovi uzrokuju na domaćim životinjama, direktno proganjanje od strane ljudi je najvažniji uzrok smrtnosti vukova. Nepoštivanje zakona i poteškoće u njihovom provođenju, zajedno sa ekonomskim razlozima, što je naglašeno povijesnim i kulturnim nasleđem, razlozi zbog kojih su vukovi stalno proganjeni.

Krivolov

Glavni uzroci smrtnosti vukova su ilegalni odstrel i promet, a u manjoj mjeri bolesti i ostali uzroci. Krivolov je najčešće posljedica napada na stoku, te napada na divlje papkare, zbog čega dolazi do kompeticije između vukovih lovaca.

Latalice

Divlji psi i lutalice prijetnja su opstanku vukova. Razlog su parenje pasa i vukova, kompeticija, napadi pasa na domaću stoku koji se krivo pripisuju vukovima. Potrebno je istaknuti da divlji i psi lutalice mogu prenosi bolesti, koje mogu imati negativan utjecaj na vuču populaciju.